

Suomalaisen lähetystyön pioneeri Martti Rautanen (1845–1926)

Juhannusaattona 1868 astuivat Helsingistä torvien soidessa ja *Jumala ompi linnamme* -virren raikuessa laivaan Suomen Lähetykseuran ensimmäiset lähetit. Kymmenen nuoren miehen joukossa oli Inkerinmaalla köyhään perheeseen syntynyt 22-vuotias **Martti Rautanen**. Oltuaan välillä reilun vuoden saksalaisten lähetyssaarnaajien koulutuksessa Otjimbinguessa (nykyisen Namibian keskiosissa) lähetyssaarnaajat saapuivat kohteeseensa Ambomaalle (Namibian pohjoisosassa), tosin yhdeksän hengen ryhmänä, koska yksi oli veljien välirikkojen myötä jo erotettu.

Alkuvaiheen lähetystyön suoranainen epäonnistuminen, uudessa maassa kohdatut sairaudet, kotimaasta annettu rahoituksen niukkuus ja sitä seurannut kurjuus sekä Suomeen odottamaan jääneet morsiamet saivat lähetyssaarnaajien joukon hupenemaan ensimmäisinä vuosina. Ainoana alkuperäisistä läheteistä Ambomaalle jäi Martti Rautanen, joka eli Ambomaalla kuolemaansa asti käyden vain joskus piipahtamassa Suomessa. Lie-neekö yhtenä syynä tähän ollut Rautaselle saksalaisten lähetyssaarnaajien parista löytynyt puoliso **Frieda**, joka Afrikassa syntyneenä ei osannut kaivata eurooppalaiseen kotimaahansa.

Martti Rautasesta tuli yli 50-vuotisen Ambomaalla elämisen myötä paitsi suomalaisen lähetystyön isä, myös ndongankielisen Raamatun kääntäjä, virsirunoilija ja virsien kääntäjä, paikallisten heimopäällikköjen neuvonantaja ja diplomaatti saksalaisten suuntaan, merkittävä tuon alueen kasvien keräilijä sekä ambolaisen kansantieteellisen esineistön kerääjä.

LÄHETYSTYÖN JA ELÄMÄN SUURET HAASTEET

Lähetystyö uudella alueella oli hidasta ja hankalaa. Ensimmäinen paikallinen kastettiin vasta 13 vuotta lähettien saapumisen jälkeen. Työn vaivoista ja Lähetykseuran johdon ymmärtämättömyydestä työtä kohtaan Rautanen purki tuntojaan useasti kirjeissään saksalaiselle lähettiystävälleen **Carl Hugo Hahnille**.

Rautasen henkilökohtainen elämäkään ei ollut ruusuilla tanssimista. Rahoituksen niukkuus ajoi lähetit kerjäämään viljaa paikallisilta heimopäälliköiltä. Paikalliset taudit, erityisesti malaria, vaivasivat perhettä rajusti. Lapsikuolleisuus oli rajua. Rautasen perheen kymmenestä lapsesta vain kolme kasvoi aikuiseksi. Vastoinkäymiset jättivät pysyvät jäljet Rautaseen.

TOIVOA EPÄTOIVON KESKELLÄ VALAVAT RAUTASEN VIRRET

Martti Rautasen kielellinen kyvykkyys tuli esille 1880-luvulla, kun hän alkoi kääntää virsiä ndongan kielelle. Vuonna 1892 ilmestynyttä ndongankielistä virsikirjaa voidaan pitää lähes kauttaaltaan Rautasen kokoamana/kääntämänä laitoksena. Rautanen kirjoitti myös itse virsiä.

Rautasen ndongankielisistä virsistä kaksi on päätynyt **Kaija Pispan** suomentamana Siionin virsiin (SV 1 ja 98). Virret ottavat todesta sen, että elämässä on usein murheita, epätoivoa ja kriisejä. En voi olla ajattelematta, että Martti Rautasen oman elämän karut kohtalot ovat vaikuttaneet näihin virsiin.

Rautasen Siionin virsissä kuvastuu murheiden läsnäolon lisäksi myös ylimaallinen toivo. Vaikka virsissä seiso-taankin vaijojen ja vaikeuksien keskellä kerjääjänä, virren sanoista huokuu ylimaallinen toivo, joka jaksaa odottaa ja luottaa, vaikka maallinen silmämme ei toivoa näkisikään.

Rautasen ndongankielisistä virsistä
kaksi on päätynyt Siionin virsiin.

Palstalla
tutkaillaan
edesmenneitten
virsirunoilijoiden
ajatuksia ja
töitä.

Martti Rautanen lähetystyöhön
lähtiessään 1868.

Keskiajalta / Saksassa 1549 / toisinto Pohjois-Savosta (täyhd. Paavo Soinne)

1

Sei-som-me o - vel - la - si, oi
Her-ra, Aut - ta - ja. Ar - mah-da
lap - si - a - si ja o - vi ra - o -
ta. Huo-maat-ko kol - ku - tus-ta köy -
his-tä köy-him-män, kuu - let-ko a - no -
mus-ta myös ar - mon ker-jää - jän!

2. Sanasi annoit meille: / Pyytäjä avun saa. / Luoksesi pyrkineille / myös ovi aukeaa. / Luotamme lupaukseen / ja armoon valtavaan, / kätesi johdatukseen / me jäämme kulkemaan.

3. Olemme vajavaiset / kuin tyhjä astia, / puutteemme moninaiset / alati kiusana. / Armahda, Isä, meitä / ja päästä pahasta, / sylisi lämpöön peitä, / ravitse toivolla.

Martti Rautanen (ndongan kielellä) 1921, suom. K. Pispala 2005

SIIONIN VIRSIEN RUKOUSASENNON SANOITTAJA

Kun edellisen Siionin virsien uudistushankkeen loppusuoralla neljä vuotta sitten mietittiin virsien järjestystä uudistetussa kokoelmassa, ajattelimme tekstijaostossa, että kokoelman avausvirrellä on erityinen merkitys. Keskustelujen ja pitkien pohdintojen myötä tulimme vakuuttuneeksi siitä, että Rautasen virsi *Seisomme ovellasi* ansaitsee olla kokoelman avausvirsi.

Tuo virsi kuvastaa tiivistetyssä muodossa sitä rukousasentoa ja -asennetta, mitä Siionin virret kauttaaltaan kantavat. Virressä seisotaan köyhänä armon kerjääjänä Herran ovella kolkuttamassa ja muistutetaan ainakin itseä, ja ehkä Herraakin, että Hän on luvannut avata oven kolkuttavalle ja johdattaa kädellään luokseen saapuvia.

Tuo Rautasen sanoittama rukousasento kuvaa hienolla tavalla Siionin virsien yleistä rukouksen henkeä.

Kalle Hiltunen